

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 29

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Sømna

Emne: Julenissen

Bygdelag: - -

Oppskr. av: Trygve Kvittle

Gard:

(adresse): Berg i Helgeland

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Mest etter eiga røynsle.*

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

G.br. Hartvig Reinford f. 1873, Alfr. Brattli f. 1869, Klaudine Grøthorn f. 1871 m. fl.

SVAR

Fra gammel tid av skulle barn-og voksne med- ha noe nytt til jul. Det var alltid klar, fra 1 par strømper, lester eller vatter til hel kladr og fullt utstyr. Elles har det ikke vart vanlig her og dele ut særskilte julegaver før omkring 1910-20 - bortsett fra slike som gjerne søkte en anledning for å vise den tilbedte sin godhet. Leiker og godter ble lagt under juletreet.

1. Det spules julenisse først i 1920-åra, og første gang de viste seg her, var på en juletrifot i 1925. Det var en hel nissekvartett med instrumenter. To personer framstilte (hver) lille nisse. Fremste personen satt ved et bord eller skranke og brukte hendene på bordet som føtter.
2. Bak ham var et forheng med huller for armer til annen person som spilte. Nissene hadde knibukser og ellers utstyrt med kjøpt eller sjøllaget ^{vanlige} nissemasker og røde topphuer. På samme festen var en smågutt nisse og delte ut godter til barna. Han satt på skuldrene til læreren.
3. Senere ble det brukt nisse i heimene til å dele ut julegavene - som nå var blitt mere allmindelige.

2

4. Det var helst en voksen med vanlig julemaske, rød topphue, knebukse, frakk-kappe.
5. helst rød. - - En kjøpte maske, men kunne også lage sjæl-avpapp, trikot o. l.
6. Nå er "julebukken" utstyrt som vanlig
7. moderne "nisse og korthjelp" naboer med utdel. av ^{alle} julegaver.
8. I gamle dager og til ca. 1910 var det julebukke, julegait, julesvein og tuffter-gamlenissen (og trollkjerringen gjerne iført en stor sekk). De som klædde seg ut, hadde på seg skinn, bolstreer av kalveskinn, gamle klar o. l.
- Det er iallfall lite - om det i det hele er noe - samband mellom disse og nåværende julenisse som er blitt ^{gjent} gjennom julekort, -hefter osv. Den gamle nissen holdt helst til i fjaset - på låren, de andre ved skottet. Mannfolkene på gårdene måtte få heim virkelig med julerød så det ble en stor "risvædkost" der jule-bukken, -gaita, -sveinen skulle holde til.
9. Det kunne hende at barn fikk småting - litt godter i strømpene til juledagen.